Societat

DEMOGRAFIA

Dos-cents municipis, en risc de despoblament

Un estudi de la UdL posa de manifest la delicada situació en què estan molts pobles petits

ALBERT LLIMÓS
BARCELONA

A Catalunya hi ha 947 municipis. Gairebé una quarta part estaven en risc de despoblament abans del covid, segons un estudi dels geògrafs de la Universitat de Lleida (UdL) Ignasi Aldomà i Josep Ramon Mòdol. L'arribada de la pandèmia ha pogut variar mínimament la situació en algunes zones geogràfiques, però el perill de pèrdua d'habitants segueix sent alt sobretot al Pirineu i Prepirineu lleidatà, i després a tota una línia que creua en diagonal el centre de Catalunya, que va des del Solsonès fins a la Terra Alta, passant per una part de la Noguera, l'Urgell, les Garrigues, el sud del Segrià, la Conca de Barberà i el Priorat. "És una línia interior que concentra municipis petits amb males comunicacions", resumeix Aldomà. Es tracta, en la major part, de nuclis rurals de menys de 500 habitants amb una població molt envellida, una activitat econòmica poc diversificada –hi preval el sector agrari– i un nivell molt baix de serveis.

Lleida és la província més afectada: 89 dels 231 municipis de Ponent es troben en situació crítica de despoblament segons l'estudi, que ha analitzat diferents indicadors des de l'any 2000. Per això, la Diputació va aplicar l'any passat per primera vegada criteris de discriminació positiva per als municipis que estan en aquest risc i hi va aportar 6,5 milions d'euros extres, de manera que va abocar en aquests pobles més diners dels que els pertocarien d'acord amb la seva població.

L'efecte covid a les zones rurals

A principis de segle XXI, en els anys de bonança econòmica, les zones rurals van viure certa recuperació, gràcies sobretot a "l'augment de la construcció" i l'arribada de nous veïns, sobretot estrangers, ja que la renovació generacional ve marcada per la immigració jove d'origen forà. Amb la crisi del 2008 es va "tornar a la situació de partida", amb "deteriorament, recessió i abandonament rural". El covid podria matisar aquesta tendència, però Aldomà avisa que és molt difícil "d'invertir" i canviar "les piràmides demogràfiques".

No obstant això, l'efecte covid s'ha notat en algunes d'aquestes 200 poblacions en risc de despoblament. A Riu de Cerdanya hi han arribat dues famílies, una de les quals amb un menor. A Gallifa, al Vallès Occidental, s'hi han instal·lat una desena de persones que ja hi tenien segona residència, la majoria jubilats, però també una família amb dues criatures. Similar al que ha passat a Castell de l'Areny, al Berguedà, amb 9 veïns més, dos dels quals menors. A Granyena de les Garrigues, gairebé una vintena en dos anys, la majoria gent gran, però també una família amb dos fills. En canvi, a Savallà del Comtat, a la Conca de Barberà, no hi ha hagut cap nouvingut.

L'arribada de gent jove és fonamental per revertir la situació, ja que en aquests municipis es viu d'aquesta població "que té ingressos de pensions, que fan que es vagi tirant, que el territori vagi subsistint, però a 20 anys vista, les perspectives són negatives", argumenta Aldomà. I això que, com diu Aldomà, Catalunya té un "sistema de ciutats potent" que hauria de poder ser suficient per mantenir una "certa xarxa rural". Per a l'alcalde de Torrebesses i president de l'Associació de Micropobles de Catalunya, Mario Urrea, el risc és real però no imminent: "No tancarem pobles d'aquí una setmana, però cal treballar per al reequilibri territorial, despoblant la franja costanera i repoblant la zona interior". Segons Urrea, s'ha d'incidir en quatre grans àmbits per intentar solucionar aquest problema: millorar el parc d'habitatge per fer-lo més accessible, enfortir i diversificar l'activitat econòmica, millorar la mobilitat física –carreteres– i virtual –fibra òptica– per connectar aquestes àrees rurals amb tot el món i, finalment, oferir serveis als veïns, des d'educatius fins a sanitaris, passant per culturals.

Imatge de la Vajol, a l'Alt Empordà, un dels 200 pobles en perill de despoblament segons la UdL. DAVID BORRAT

L'excepció de Guissona

Malgrat que les zones amb més risc de despoblament són al Pirineu i a les comarques de la Catalunya Central, l'àrea de Guissona és un cas particular perquè té el percentatge de residents estrangers més gran. És una zona amb una activitat extraordinària per l'impacte de l'empresa BonÀrea, que ha sigut un reclam de treballadors joves provinents de fora d'Espanya. Es tracta, segons Aldomà, d'un cas singular que no es pot reproduir en altres zones rurals, ja que segueix uns patrons demogràfics "equivalents al que passava als anys 60".

Si no s'actua, alguns municipis poden acabar desapareixent d'aquí un temps, però sobretot convertir-se en zones de segones residències. "La mobilitat fa que la gent es desplaci on hi ha feina. La qüestió és que en aquests municipis més petits si no hi ha una certa població acaba no havent-hi atenció mèdica, no hi ha bar ni escola i costen de mantenir els serveis mínims", resumeix Aldomà. "Si no tenim serveis culturals, a l'hivern tenim problemes, perquè ens hem de fer nòrdics, ens hem de quedar a casa a les sis del vespre i ens podem convertir en un poble dormitori, quan nosaltres volem fer pobles vius, on la gent pugui guanyar-se la vida dignament i que no siguem un jardí de la gran ciutat", defensa Urrea. Si no s'evita aquesta pèrdua de serveis la vida es concentra en els principals nuclis comarcals, cosa que obliga els veïns dels municipis més petits a agafar el cotxe per a tot, una situació impossible precisament per a la gent més gran, que cada vegada hi és més majoritària.